

Den unge Zlatan

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: TriArt

Rek för åk 7-gymnasiet

[Den unge Zlatan](#) är en film om en ung fotbollsbegåvning som med rätt stöd från omgivningen blivit en av världens bästa fotbollsspelare. Zlatan kommer från fattiga förhållanden, där missbruk och bristande omsorg har lärt honom att inte riktigt lita på vuxenvärlden. Det han begär är att bli sedd och få förtroende, trots sina brister. När han får det så blommar han och blir en målgörare av stora mått. Får han det inte blir han "förjävlig", som flera medverkande i dokumentären uttrycker det.

Handling

Filmen börjar i bussen på väg till Nederländerna och fotbollslaget Ajax, som betalat 82,5 miljoner kronor för Zlatan Ibrahimović. På flygplanet räknar någon antalet spelare i laget till tjugofyra, och nämner att laget gjort affärer för 50 miljoner. ”Jag är värd mer än alla tjugofyra”, säger Zlatan och tuggar nonchalant på en liten plastklämma. Vi får följa Zlatan in i det nya laget och hur han välkomnas med förmaningar, lagtröja med sitt namn och presskonferens.

Hasse Borg, sport- och marknadschef i Malmö FF, beskriver i filmen hur han, trots flera anbud från utländska topplag, behöll Zlatan eftersom han bedömde att Zlatan behövde mogna. I nästa scen beskriver Zlatan sig själv som svår att komma överens med och säger att han har sin pappas temperament. Han berättar att fotbollen lett till att han har fått mycket kontakt med sin pappa vars kritiska blick gjort honom mindre självgod, hjälpt honom att utvecklas och att aldrig luta sig tillbaka.

Zlatan berättar vidare att hans pappa sagt honom att: ”du är ingenting förrän du blir något i Europa”. Samtidigt beskriver han hur han har fått lära sig att ta hand om sig själv under den tid han levtt tillsammans med sin pappa och berättar om hur han ofta har fått gå hungrig. I en intervju i Malmö FF:s omklädningsrum berättar Zlatan att han har spelat dåligt en tid och säger att det han inte mått bra, att han varit stressad och haft ont i magen. ”Han litar inte på många”, säger Hasse Borg, som visar stor sympati för den tonårige Zlatan. Han säger att det måste vara rätt ruskigt att vara så ung och inte ha någon att vända sig till.

Filmen visar hur Zlatans humör ställde till problem för honom både i Malmö FF och när han spelade med Ajax. David Endt, lagledare i Ajax, berättar att han aldrig förstod sig på Zlatan. Filmen vittnar om att många ifrågasatte Zlatan under hans första år som fotbollsspelare. Det är inte bara hans spelstil och aggressivitet på planen som kritiserats. Det uppstår även ett hat mot Zlatan som person, som uttrycks tydligt både i media och hos supportrar. Vi får se hur hotfulla supportrar väntar utanför arenan i Malmö och höra sportjournalisten Hugo Borst säga i nederländsk tv att även om diskriminering är ett lagbrott, att man för en gångs skull skulle kunna få användning för den rasistiska politikern Pim Fortuyns retorik och säga: ”Hej Zlatan, din andra klassens invandrare, stick! Nederländerna är fullt!”

Tiden i Ajax blir ensam för Zlatan, som inte släpps in i laggemenskapen i Ajax. Men Zlatan får också nya vänner. Mido, den andre målgöraren som köpts in till Ajax, blir den förste. Filmen skildrar hur

konkurrenterna Mido och Zlatan, som borde hatat varandra, istället blev vänner för livet. Enligt dokumentären kommer vändningen för Zlatan i och med att laget bytte tränare och Jari Litmanen kom in i laget. Tränaren fick Zlatans förtroende och Litmanen blev hans mentor och bästa vän. Nu blev Zlatan lagets målstjärna, hyllad av supportrar och media. Men alla mediala motgångar och Ajaxsupportrarnas tidigare hat mot Zlatan gjorde honom immun mot hyllningskören. I filmen blir det tydligt att Zlatan ser det som ett svek att supportrar och media hatar och hyllar utan kärlek till, eller förtroende för, spelarna. Zlatan menar att man lär sig av sina misslyckanden. Han frågar en missnöjd sportreporter om denne gjort misstag någon gång och reportern erkänner: ”Många”.

2004 går Zlatan över till det italienska laget Juventus efter att de betalat 174 miljoner för honom. Juventus dåvarande sportchef Luciano Moggi berättar i filmen att han kritiserades för köpet av dem som ansåg att Zlatan bara spelade för sig själv. Självtv hävdar han att det viktigaste för en spelare i Juventus är en personlighet. Han berättar att han ville få reda på allt om Zlatan, även hur hans barndom varit. ”Han hade troligen blivit en cykeltjuv om han inte kunnat spela fotboll”, konstaterar Moggi och refererar till den italienske filmaren Vittorio De Sicas klassiska film *Cykeltjuven* från 1948, en skildring av den italienska underklassens barns utsatthet.

Zlatan blev Juventus bästa målskytt redan under sin första säsong och lagets dåvarande tränare, Fabio Capello, menar i en intervju att det berodde på att han visade Zlatan förtroende. Genom att se toppspelaren i honom bidrog han till att Zlatans naivitet förvandlades till ledaregenskaper.

Filmen avslutas med scener från invigningen av Zlatan Court, den fotbollsplan i Rosengård som stjärnan skänkte till sin hembygd 2007. Tillbaka på hemmaplan pekar Zlatan ut sin mammas fönster, där hon brukade stå och ropa in honom när han var pojke.

Filmen och läroplanen

Handledningen belyser de möjligheter som finns att utveckla elevers förståelse för filmmediets uttryck samt öppna för diskussioner om klassbakgrund, etnicitet och rasism. En diskussion om filmen kan även bidra till att öva muntlig språkutveckling och utvecklande samtal genom olika diskussionsformer, parvis, i smågrupper, lärare/elev, samt i helklass.

Filmen *Den unge Zlatan* och handledningen kan kopplas till alla kurser som behandlar ämnena Film- och tv-produktion, Medieproduktion och i Pedagogik till kursen Människors miljöer, 100 poäng.

Den kan även kopplas till skolans värdegrund och demokratiupptrag, samt innebörden av likabehandling och diskriminering. Filmen ger möjlighet att diskutera dokumentärfilmens formspråk, människors olika uppväxtmiljöer och villkor, hur människor bemöter varandra beroende på skilda förväntningar. Hur identiteter skapas och formas i sociala sammanhang och hur människor kan exkluderas på grund av sin etniska bakgrund och/eller klasstillhörighet.

Teman att samtala om i klassrummet

Filmen kan förslagsvis kombineras med läsning av delar av eller hela biografien *Jag är Zlatan, Zlatans egen berättelse*, av David Lagercrantz.

Välj bland de teman och frågor som föreslås nedan. Alla frågor, men framför allt frågorna i det sista temat som handlar om filmens uttryck och innehåll, kan presenteras innan filmvisningen för att medvetandegöra eleverna om filmberättandets budskap. Låt eleverna läsa frågorna och reflektera själv först. Låt dem sedan tala med varandra två och två och låt dem sedan berätta för klassen hur de har tänkt.

Bild: TriArt

Bild: TriArt

Den unge Zlatan

Leo Beenhakker, som värvade den 19-årige Zlatan till Ajax år 2001, berättar om hur han ifrågasattes när han bestämde sig för att betala så mycket för Zlatan, och att han gjorde det med vetskap om att Zlatan var en konfliktfylld kille som inte skulle bli lätt att hantera.

- Vad får du veta om Zlatans bakgrund?
- Vad får du veta om Zlatans uppväxt? Är hans uppväxt trygg? Otrygg? på vilket sätt?
- Vad har han för relation till sina föräldrar? Vad har hans pappa för betydelse för honom?
- Flera av personerna runt Zlatan säger att han har svårt att lita på människor. Varför tror du att han har det?
- Kan du känna igen dig eller någon annan person i Zlatan och hans uppväxt? Vad är det du känner igen i så fall?

Dokumentären skildrar genom olika röster och kommentarer, liksom bilder från matcher och träningar, hur det första halvåret i Ajax blev svårt för Zlatan i relation till medier och lagkamrater. Den beskriver hur hans spelstil och aggressivitet skapade problem både mellan honom och tränaren, lagkamraterna, medierna och motspelarna.

- Hur betar sig Zlatan? Vilket slags manlighetsideal eftersträvar han?
- Vad är det som gör det svårt för Zlatan i relation till lagkamrater och motspelare? Medier? Tränare?

Zlatan berättar i filmen att han ibland dribblar istället för att passa, eftersom han gillar att göra det. Han förklarar att det är en del av spelet och säger att det inte vore roligt annars.

Zlatans inställning till fotboll är att om det inte är roligt är det inte lönt att spela. En motspelare berättar hur hans spelstil uppfattades, hur han tolkade Zlatans spel som att han njöt av att förnedra andra för att känna sig större själv, och hur han gav igen genom att utnyttja Zlatans humör genom att reta honom tills han blev våldsam och tappade fokus.

- Vad tänker du om Zlatans inställning till fotbollen, att det måste vara roligt att spela?
- Vad tänker du om motspelarnas sätt att tänka om Zlatans retsamma spelstil och hans korta stubin och aggressivitet på planen?
- Hur ser Malmö FF:s tränare och sportchef på Zlatan när han är tonåring? Varför?

”Zlatan har vart lite förjävlig i år”, säger Bengt Madsen, dåvarande ordförande i Malmö FF, och nämner att den unga stjärnan haft 350 timmars frånvaro i skolan. I filmen får vi se snacket i omklädningsrummet när Zlatan är försenad. Irritation och kärlek blandas i ett hjärtligt, men svavelosande, välkomnande när han dyker upp. Det märks att Zlatan är speciell på många motstridiga sätt.

- Vad får Zlatan för råd av andra och varför?
- I vilka situationer tar Zlatan till sig andra människors åsikter om honom och när gör han det inte? Ge exempel.

Tre av Zlatans vänskapsrelationer med andra spelare skildras i filmen. Lagkamraten Andy Van der Meyde, som berättar att han och Zlatan kom varandra nära på grund av att de hade en liknande klassbakgrund, med fattigdom och frånvarande fäder med beroendeproblematik. Andy Van der Meydes far spelade om pengar och Zlatans drack. Målgöraren Mido och Zlatan hittar varandra för att båda upplever en liknande uteslutning ur laggemenskapen och drabbas på ett likartat sätt av rasismen och mediekritiken, som dyrt inköpta spelare från andra länder. Jari Litmanen var den äldre och klokare lagkamraten och blev snabbt Zlatans mentor när han kom till Ajax, en person som hjälpte Zlatan att förstå sina tillgångar och brister som spelare och människa.

- Fundera över vilka spelare det är som blir Zlatans vänner och varför.

Bild: TriArt

Zlatans karriär

Det fanns ett stort hat mot Zlatan i Sverige under hans tid i Malmö FF. Ett hat som verkar ha följt honom vidare till Nederländerna. Den unga stjärnans konfliktfyllda personlighet, hans invandrarbakgrund från fattiga Rosengård, hans kaxiga beteende i kombination med hans begåvning och framgångar var inte lätta att hantera, varken för sportjournalisterna, hans motståndare eller det egna lagets supportrar.

- Hur låter de hatiska kommentarerna som filmen visar, och vad fokuserar de på?
- Beskriv den rasism som Zlatan utsätts för i filmen.

I en scen står motståndarlagets supportrar utanför arenan i Malmö och uttrycker hotfulla kommentarer mot Zlatan.

- På vilket sätt beskrivs det i filmen hur hatet bland supportrarna drabbar Zlatan?
- Vad är det som gör att supporterkulturen tillåter och uppmuntrar hot och hat?
- Vad är det för slags mansideal som framträder bland supportrarna?

Den första tiden som professionell fotbollsspelare i Ajax i Nederländerna blir ensam för Zlatan. Han släpps inte in i laggemenskapen och alla hans släktingar och vänner är kvar i Malmö. Han har svårt att hitta sin plats i laget och misslyckas som målgörare.

- Vad händer med Zlatans drömmar om att bli proffs i den internationella ligafotbollen när han blir köpt av Ajax? Blir det som han tänkt sig? Vad händer och varför?
- Hur är Zlatans relation till medspelarna i Ajax? Varför?

En nederländsk sportkommentator kallar Zlatan för skitstövel och Zlatan beskrivs som den mest illaberyktade spelaren i laget. Lagledaren

David Endt beskriver det som att det var Zlatan mot världen. Till och med det egna lagets supportrar buade när Zlatan kom ut på planen efter en match där han skadat lagkaptenen. Men när Zlatan började göra mål vände publiken och bara några minuter efter visslingarna och buropen, hördes hyllningarna eka. Kommentatorn vände även han och beskrev i slutet av matchen segermålet som "balett" och "konst".

- Vad har Zlatan för relation till Ajax supportrar och hur utvecklas den?
- Hur beskriver media Zlatan? Varför?

En stor poäng i filmen är Zlatans behov av förtroende och kärlek. Att känna att han får misslyckas, men att man litar på att han ska lära av sina misstag och visar tillit till hans förmåga att utveckla sin potential över tid.

- Vad är det som är viktigt för Zlatan i relation till hans tränare i MFF, Ajax och Juventus? Hur vill han bli sedd och behandlad? Blir han det? Varför/ varför inte?
- Ser du några mönster, något som upprepas i Zlatans karriär? Vad är det som upprepas och varför?
- Vad tror du det är som gör att Zlatan till slut lyckas, trots alla motgångar?

Filmens uttryck och innehåll

Dokumentärt berättande har många former och uttryckssätt. I filmen varvas det klassiska dokumentära berättandet i form av scener och intervjuer på plats i Zlatans miljöer med klipp ur nyhetsinslag, kommenterade direktsända matcher och iscensatta, riggade intervjuer. Dessa frågor kan med fördel gås igenom innan filmvisningen.

- Hur är filmen uppbyggd, vilka delar består den av? Vad är det för slags klipp vi får se?

EN FILMHANDLEDNING UTGIVEN AV FILMINSTITUTET

- Vilka delar av filmen består av intervjuer, dokumentära inspelningar, klipp från sport- och nyhetssändningar?
- Hur kan du se skillnad på dessa olika uttrycksformer (intervjuer, dokumentära inspelningar, klipp från sport- och nyhetssändningar)? Vad kännetecknar dem? Stillastående/rörlig kamera, studioinspelning/on location, ljussättning, synlig/osynlig mikrofon, reporterns roll, sceneri (ute, inne, sittandes, stående, i rörelse, arrangerat eller ej), medverkandes blickriktningar, etc.
- Vad har filmen för kronologi? (I vilken ordning berättas historien?) Hur har man arbetat med musik i filmen? Vad tillför den? Vilka känslor tror du att musiken är tänkt att framkalla? Fungerar det?

Många av filmens scener bjuder in tittaren i Zlatans privatliv på ett sätt som inte skulle kunna hända idag. Det ställer frågor om dokumentärfilmarens etik.

- Finns det scener i filmen som avslöjar detaljer om Zlatans privatliv som känns närgångna? Vilka? På vilka sätt skulle de här inslagen i filmen påverka Zlatan, hans närstående eller andra medverkande och deras närstående idag?
- Skulle en sådan här film kunna göras om Zlatan idag? Skulle han låta ett filmteam komma så nära in på honom? Om inte, varför? Finns det en skillnad mellan att filma unga människor och äldre?
- Reflektera runt filmmakares etiska ansvar för unga huvudpersoner i dokumentära skildringar, jämför till exempel med dokusåpor. På vilka sätt kan unga medverkande drabbas, även senare i livet av dokumentära filmklipp från deras ungdom?
- Vilken scen i filmen minns du bäst? Vad ger den för känslor och tankar? Varför? Vad är det för typ av scen, intervju, dokumentär, klipp från sport- och nyhetssändning? Vad kännetecknar den? Stillastående/rörlig kamera, studioinspelning/on location, ljussättning, synlig/osynlig mikrofon, reporterns roll, sceneri (ute, inne, sittandes, stående, i rörelse, arrangerat eller ej), medverkandes blickriktningar, etc.
- Är den scen du minns bäst kanske en "närgången scen" som kanske avslöjar lite för mycket om den unga stjärnan? På vilket sätt?
- Vad är det i det filmiska uttrycket som stämmer/inte stämmer överens med scenens innehåll och de tankar och känslor som den väcker?

Bild: TriArt

Tips på fördjupning

Böcker och filmer

Jag är Zlatan, Zlatans egen berättelse, av David Lagercrantz (Albert Bonniers Förlag 2011)

Fimpen, (Bo Widerberg, 1974). Svensk fotbollsfilmklassiker.

Cykeltjuven, (Vittorio De Sica, 1948.) Filmen som Juventus dåvarande sportchef Luciano Moggi refererar till när han säger att Zlatan skulle blivit en cykeltjuv om han inte kunnat spela fotboll.

Länkar

Filmrecension från Panora, biograf, filmhus, arthouse 2016 "<http://www.panora.se/filmer/den-unge-zlatan>

Intervju med filmens regissörer i Dagens Nyheter Sport: <http://www.dn.se/sport/zlatan-tva-broder-och-en-berattelse-omensamhet/>

Produktionsuppgifter

Regi

Fredrik Gertten, Magnus Gertten

Klippning

Jesper Osmund

Foto

Michele Fornasero

Goert Giltay

Jon Rudberg

Caroline Troedsson

Tekniska uppgifter

Längd: 95 minuter

Censur: Barn tillåten

Svensk premiär: 2016-02-17

Distribution

Tri Art Film

www.triart.se

Redaktion

Text: Johanna Langhorst

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, juni 2016

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

filminstitutet.se/filmpedagogik

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/film-i-skolan/om-att-boka-skolbio/ kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.

